

DRUŽBA

Učenec naj v zvezek za družbo zapiše spodnje besedilo o srednjem veku in reši učni list z naslovom **Življenje na gradu**. Učni list lahko učencu natisnete. V kolikor nimate možnosti tiskanja, naj učenec besedilo iz učnega lista prepíše.

Zapis v zvezek:

SREDNJI VEK

Srednji vek je doba med letoma 476 (propad rimskega cesarstva) in 1492 (odkritje Amerike).

ŽIVLJENJE NA GRADU

1. Srednjeveški gradovi so bili zgrajeni na težko dostopnih mestih. Utrdili so jih z obzidjem in strelnimi linami ter zavarovali z vodnim jarkom in dvižnim mostom.
2. Plemiške sinove so že od rane mladosti vzgajali za **viteze**. S sedmimi leti je postal **paž**, s štirinajstimi **oproda**, z enaindvajsetimi leti pa **vitez**.
3. Življenje na gradovih ni bilo udobno, saj so bili zelo hladnimi, temačni in opremljeni z enostavnim pohištvo. Kopalnice in stranišča so bila redka, prostore so svetili z **baklami** ali **lojenkami**.

ŽIVLJENJE V MESTIH

1. Prva mesta so nastala ob pomembnih poteh. Pogosto so bili v bližini tudi gradovi, mesta so bila zunaj obzidja gradu, kot predmestje. Lastnik gradu je trgovcem in obrtnikom dovolil, da so si na teh krajih zgradili hiše.
2. Mestni prostor je bil omejen. Hiše so gradili tesno drugo ob drugi. Zgrajene so bile iz kamna in lesa, zato je večkrat prihajalo do požarov.
3. Ulice so bile ozke in blatne, veliko težav so imeli z odpadki. Zaradi umazanije se je pojavila bolezen kuga ali črna smrt.
4. Da so se meščani počutili varnejše, so mesto obdali z obzidjem. V mesto so vodila mestna vrata, ki so jih ponoči zapirali. Osrednji del mesta je bil mestni trg.

Učenec naj v učbeniku za družbo na str. 74 in 75 prebere besedilo Prvi domovi Slovencev. Spodnje besedilo naj prepíše v zvezek.

Zapis v zvezek:

SLOVANI

1. Po propadu rimskega cesarstva se v Evropi začnejo selitve narodov. Z vzhoda so se v naše kraje v **šestem stoletju** preselili **Slovani**.
2. Živel so v preprostih bivališčih – **zemljankah**. Spodnji del takšnega bivališča je bil pod zemljo, zgornji del pa je bil zgrajen iz lesenih hlodov ali ločja ometanega z ilovico. Streha je segala do tal, bila je **dvokapna**.

KARANTANIJA

1. Na Koroškem je okoli leta 630 nastala država **Karantanija**, ki je obstajala okoli 200 let.
2. Karantanske kneze je volilo ljudstvo. Na **Gospodsvetskem polju** so ustoličevali prve slovenske kneze. Obred je potekal v slovenščini.
3. Karantanci so sprejeli krščansko vero (vero v enega boga). Postopoma so postali odvisni od svojih sosedov- **Bavarcev** in **Frankov**.
4. Po letu 820 pridejo najprej pod **frankovsko oblast**, kasneje postanejo del nemškega cesarstva.
5. S širjenjem krščanstva se je širilo tudi pismenost. Besedila v slovenskem jeziku so pisali duhovniki, ki so širili krščansko vero.
6. Najstarejši slovenski rokopis so **BRIŽINSKI SPOMENIKI**. To so tri verska besedila, ki so napisana v starem slovenskem jeziku.

Učenec naj v učbeniku za družbo na str. 76 in 77 prebere besedilo Turški vpadi. Spodnje besedilo naj prepíše v zvezek.

Zapis v zvezek:

TURŠKI VPADI

1. Turška nevarnost:

- Turki so v slovenske dežele začeli vdirati v drugi polovici 15. stoletja. Ogrožali so jih okoli 200 let.
- Na pohodih so ropali, požigali vasi, pobijali prebivalce in jih veliko odpeljali v suženjstvo.
- Mlade fante so odpeljali s seboj in jih vzgojili v vojake - **janičarje**.

2. Obramba pred Turki:

- Najprej so se kmetje zatekli v podzemne jame ali gozdove. Kasneje so kmetje gradili utrdbe – tabore. Večinoma so gradili obzidja gradili okoli cerkva - **protiturški tabor**. V tabore so večinoma skrivali pridelke. Tabor je sestavljalo obzidje s strelnimi linami, obrabnim stolpom, včasih je bilo še dodatno zavarovano z jarkom, nasipom in dvižnim mostom.
- Gradovi in mesta so bila pred njimi zaščitena z obzidjem. **Graščaki** so se skrili za **grajsko obzidje**, **meščani** pa za **mestno obzidje**.

3. Obveščanje:

- kurjenje kresov na hribih,
- streljanje s topovi,
- z zvonjenjem cerkvenih zvonov.

4. Turška vojska je bila poražena **leta 1593 pri Sisku na Hrvaškem**.

Učenec naj v učbeniku za družbo na str. 78 in 79 prebere besedilo Kmečki upori. Spodnje besedilo naj prepiše v zvezek.

Zapis v zvezek:

KMEČKI UPORI

1. Kmete so v preteklosti bremenile številne dajatve in tlaka, bolezni ter Turški vpadi. Plemiči so neprestano večali dajatve in kmetje so morali opravljati vse več dni v letu tlako. Ker svojih obveznosti niso zmogli so se zemljiškemu gospodu - plemiču (lastnik zemlje, ki so jo kmetje morali obdelovati) velikokrat uprli. Nastale so prave vojne, ki jim pravimo **kmečki upori**. Vsi upori so bili zadušeni, saj so bili kmetje slabše opremljeni in organizirani kot plemiška vojska.
2. Kmetje so se v času upora povezali v kmečko zvezo. Nosili so razpoznavne znake, na primer petelinje pero ali zimzelen za klobukom.
3. **NAJVEČJI KMEČKI UPORI NA SLOVENSKEM:**
 - vseslovenski kmečki upor (leta 1515)
 - Slovensko – hrvaški upor (1573)
 - tolminski punt (1713)

ŽIVLJENJE NA GRADU

_____ je doba med letoma 476 in 1492 našega štetja.

Srednjeveški gradovi so bili zgrajeni na _____, pogosto na _____ skalah, tako da so bili težko _____. Bili so trdno zgrajeni, da bi lahko _____ stanovalce gradu, okoliške prebivalce in ščitili trgovske _____ pred _____ sovražnikov.

V srednjem veku so _____ živeli na viteški način. Za _____ je bilo značilno, da so znali dobro ravnati z _____. Plemiške _____ so že od rane mladosti vzgajali za viteze. S _____ letom je moral iti plemiški deček na kak tuj grad, kjer je bil paž. Skupaj z drugimi _____ se je moral _____ pisati, brati, plesati, igrati na inštrument in se vljudno obnašati. Ko je dopolnil _____ let, je tak paž postal _____. Učil se je _____, jahati, hoditi na lov, plavati ipd. Ko je z _____ letom postal vitez, je moral hoditi na _____ in se udeleževati viteških _____. Take vzgoje so bili deležni le _____ otroci.

Življenje na srednjeveških _____, še zlasti _____ ni bilo preveč prijetno. V gradovih je bilo _____ in _____. Svetili so si z baklami in lojenkami. _____ niso poznali in celo stranišča so bila redka.

Medtem ko so mladi vitezi prebili veliko časa v bližnjih in daljnih deželah, so grajske gospodične in gospe ostajale _____, vodile gospodarske posle, vezle, jahale, se udeleževale _____, plesov, celo igrale _____, znale so tudi _____ in igrati na različna _____.

KLJUČNE BESEDE: peti, glasbila, plemiči, srednji vek, doma, napadi, gričih, plemiški, 14, šah, varovali, pozimi, mečevati, strmih, lov, poti, učiti, hladno, dostopni, paži, sinove, viteze, lova, sedmim, gradovi, temačno, orožjem, oproda, kopalnic, 21., turnirjev